

**LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS KANCELIARIJA
TEISĖS GRUPĖ**

IŠVADA

DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS CIVILINIO KODEKSO 4.173, 4.177 STRAIPSNIŲ, KETVIRTOSIOS KNYGOS II DALIES XI SKYRIAUS ANTROJO SKIRSNIO, 4.184, 4.189 STRAIPSNIŲ, KETVIRTOSIOS KNYGOS II DALIES XI SKYRIAUS KETVIRTOJO IR PENKTOJO SKIRSNIŲ, 4.202, 4.207, 4.209, 4.210, 4.212, 4.213, 4.223, 4.224, 4.225, 6.104, 6.561 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO (TOLIAU – CK PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTAS), LIETUVOS RESPUBLIKOS CIVILINIO PROCESO KODEKSO 746 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO (TOLIAU – CPK PROJEKTAS), LIETUVOS RESPUBLIKOS HIPOTEKOS REGISTRO ĮSTATYMO NR. I-1544 PRIPAŽINIMO NETEKUSIU GALIOS ĮSTATYMO (TOLIAU – HIPOTEKOS REGISTRO ĮSTATYMO PROJEKTAS), LIETUVOS RESPUBLIKOS NEKILNOJAMOJO TURTO REGISTRO ĮSTATYMO NR. I-1539 5, 11, 15, 17 IR 38 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO (TOLIAU – NTR ĮSTATYMO PROJEKTAS), LIETUVOS RESPUBLIKOS SUTARČIŲ REGISTRO ĮSTATYMO NR. XI-1140 PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO (TOLIAU – SUTARČIŲ REGISTRO ĮSTATYMO PROJEKTAS), LIETUVOS RESPUBLIKOS NOTARIATO ĮSTATYMO NR. I-2882 46 IR 49¹ STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO (TOLIAU – NOTARIATO ĮSTATYMO PROJEKTAS), LIETUVOS RESPUBLIKOS VALSTYBĖS INFORMACINIŲ IŠTEKLIŲ VALDYMO ĮSTATYMO NR. XI-1807 16 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO (TOLIAU – VIIV ĮSTATYMO PROJEKTAS), LIETUVOS RESPUBLIKOS CIVILINIO KODEKSO 4.127, 4.170, 4.171, 4.172, 4.173, 4.174, 4.175, 4.176, 4.177, 4. 4.178, 4.179, 4.180, 4.181, 4.182, 4.183, 4.184, 4.185, 4.186, 4.187, 4.188, 4.189, 4.190, 4.191, 4.192, 4.193, 4.195, 4.196, 4.197, 4.198, 4.199, 4.200, 4.201, 4.202, 4.204, 4.206, 4.207, 4.209, 4.210, 4.211, 4.212, 4.213, 4.214, 4.216, 4.219, 4.220, 4.221, 4.223, 4.224, 4.225, 4.226, 4.256 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO IR PAPILDYMO IR KODEKSO PAPILDYMO 4.192¹, 4.194¹ STRAIPSNIAIS ĮSTATYMO NR. XI-1842 PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO (TOLIAU – CK PROJEKTAS, VISI KARTU - PROJEKTAI) (TAP NR. 19-722, 19-721, 19-720, 19-719, 19-718, 19-717, 19-716, 19-715) (TAIS NR. 19-3096(2), 18-12965(3), 19-3094(2), 18-12966(3), 18-12961(3), 18-12962(3), 18-12963(3), 18-12964(3))

2019-05-22 Nr.NV-1406

Vilnius

Įvertinę Projektų atitiktį įstatymams, Vyriausybės nutarimams bei teisės technikos reikalavimams, teikiame šias pastabas ir pasiūlymus:

Bendros pastabos ir pasiūlymai Projektams:

1. Pagal Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo metodikos, patvirtintos Vyriausybės 2003 m. vasario 26 d. nutarimu Nr. 276 „Dėl Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo metodikos patvirtinimo“, 4 punktą *turi būti atliekamas prioritetinių teisėkūros iniciatyvų, teisės aktų projektų* (toliau - projektai), teikiamų svarstyti Vyriausybei, *numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimas*, kai numatoma reglamentuoti iki tol nereglamentuotus santykius, taip pat *kai iš esmės keičiamas teisinis reguliavimas*. Projektų rengėjas nurodo, kad, jo manymu,

Projektais nenumatoma iš esmės keisti teisinio reguliavimo. Su tokia pozicija negalima sutikti, nes, *pirma*, ji padaryta formaliai, neįvertinus daromų pakeitimų turinio ir masto bei galimų pasekmių tiek verslui, tiek visuomenei (nėra detalių argumentų, įrodymų bei motyvų, jog teisinis reguliavimas iš esmės nesikeis, priešingai – teigiama, kad norima patobulinti ir paspartinti šiuo metu veikiančio Hipotekos registro veiklos procesus – sukurti elektronines paslaugas įkeitimo sandorio šalims, optimizuoti sąveikas su susijusiais registrais, optimizuoti valstybės informacinius išteklius, panaikinti Hipotekos registrą ir kt.), antra, vertinant tiek Projektų teikime, tiek Projektų aiškinamajame rašte pateiktus argumentus dėl daromų Projektuose pakeitimų – jų siekiamo tikslo, manytina, kad šiuo konkrečiu atveju žymia dalimi keičiant teisinį reguliavimą taip, kad pagal jį atsisakoma tam tikruose veiksmuose (sandoriuose) notaro dalyvavimo, neabejotinai toks teisinio reguliavimo pokytis laikytinas esmingu, todėl turėtų būti atliktas Projektų numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimas.

2. Projektų aiškinamojo rašto 11 dalyje turėtų būti ne bendrai, o konkrečiai nurodomi įgyvendinamieji teisės aktai, kuriuos reikės priimti Projektams įgyvendinti, t. y. nurodytoje dalyje formuluotė, jog „Vyriausybė ir kitos valstybės ir savivaldybių institucijos ir įstaigos peržiūri teisės aktus“ yra nekonkreti (netinkama). Siūlytina detalizuoti kas ir kokius teisės aktus turės priimti ir (ar) pakeisti.

3. Tiek Projektų teikime, tiek Projektų aiškinamajame rašte Projektams įgyvendinti preliminarieji reikalingų lėšų suma turėtų būti įvertinta pakartotinai (rašybos aspektu), t. y. ar tikrai tokios didelės sumos reikės projektams įgyvendinti.

Dėl CK pakeitimo įstatymo projekto:

4. Projektų aiškinamajame nėra atskleista (paaiškinta), kodėl yra daromas nurodyto Civilinio kodekso pakeitimo įstatymo, galiojančio nuo 2012 m. liepos 1 d., pakeitimas, t. y. koreguojamos nurodyto įstatymo pakeitimo baigiamosios nuostatos. Teisinio aiškumo prasme toks teisinis reguliavimas kelia abejonių dėl jo atitikties teisės principui *lex retro non agit* (lot. įstatymas atgal negalioja), kadangi keičiamos galiojančio (įgyvendinto) Civilinio kodekso pakeitimo įgyvendinimo ir įsigaliojimo baigiamosios nuostatos. Pažymėtina, kad paprastai įgyvendintos ir galiojančios (įsigalioję) atitinkamo įstatymo pakeitimo baigiamosios nuostatos nėra keičiamos. Taip pat Projektų rengėjas turėtų įvertinti, ar toks pakeitimas nesukels praktikoje teisės taikymo problemų (kolizijų).

Dėl CPK projekto:

5. Teisinio aiškumo prasme turėtų būti įvertintas formuluotės „viešas registras“ vartojimas, t. y. ar teisinio reguliavimo subjektams bus aišku, koks registras nurodomas (minimas) teisės akte. Siūlytina nurodytos formuluotės vartosenos pasirinkimą pagrįsti Projektų aiškinamajame rašte.

Dėl Hipotekos registro įstatymo projekto:

6. Hipotekos registro įstatymo projekto 1 straipsniu siekiama pripažinti netekusiu galios Hipotekos registro įstatymą Nr. I-1544 su visais pakeitimais ir papildymais, tačiau kartu nurodyto projekto 2 straipsnyje reglamentuojamas šio pakeitimo įsigaliojimas *ir taikymas*. Manytina, kad Projektų rengėjo pasirinktos teisinio reguliavimo priemonės, teisiniams santykiams, kurie susiklostys po Hipotekos registro įstatymo panaikinimo, yra ydingos, t. y. teisėkūros prasme nėra pagrįsta naikinamam teisiniam reguliavimui papildomai nustatyti jo taikymo tvarką. Atitinkamų duomenų perdavimo taisyklės turėtų būti reglamentuotos ne įstatyme, kuris naikina galiojantį teisinį reguliavimą, bet jį pakeisiančiuose kituose įstatymuose, todėl Projektų rengėjas turėtų atsisakyti Hipotekos registro įstatymo projekto 2 straipsnio 2-5 dalių perkeliant nurodytą teisinį reguliavimą į kitus įstatymų projektus, reglamentuosiančius ir pakeisiančius naikinamą teisinį reguliavimą.

Dėl NTR įstatymo projekto:

7. NTR įstatymo projekto 1 straipsniu keičiamo įstatymo 5 straipsnio 1 dalies teisinis reguliavimas turėtų būti įvertintas jo suderinamumo aspektu su Valstybės informacinių išteklių valdymo įstatymo 18 straipsnio 1 dalies nuostata, jog „valstybės registro steigimo teisinius pagrindus nustato bendras tam tikrą visuomenės gyvenimo sritį reglamentuojantis Lietuvos Respublikos įstatymas, kuriame nurodomi steigiamas valstybės registras, registruojamas objektas (objektai), valstybės registro valdytojas, *nustatomi įgaliojimai Vyriausybei paskirti valstybės registro tvarkytoją (tvarkytojus)*“ ir nurodyto įstatymo 23 straipsnio 1 dalies nuostata, jog „registro valdytojas paskiriamas Lietuvos Respublikos įstatymu, nustatančiu valstybės registro steigimo teisinius pagrindus, o *registro tvarkytojas (tvarkytojai) paskiriamas (paskiriami) Vyriausybės priimtu teisės aktu, kuriuo tvirtinami valstybės registro nuostatai.*“ Šiuo atveju NTR įstatymo projektu numatoma tvarkytoją įtvirtinti (nurodyti, taigi ir paskirti) įstatymu, kas eliminuos Vyriausybei galimybę registro tvarkytoją paskirti Vyriausybės priimamu teisės aktu (nutarimu). Be to, siūlomas nustatyti teisinis reguliavimas dėl registro valdytojo ir registro tvarkytojo turėtų būti įvertintas kartu su Valstybės informacinių išteklių valdymo įstatymo 23 straipsnio 2 dalyje nustatyti teisiniu reguliavimu, pagal kurį „kai valstybės registro valdytoju skiriama ministerija, *valstybės registro tvarkytoju gali būti ministerijai pavaldi valstybės institucija ar valstybės įstaiga, kitas juridinis asmuo, kurio savininko teisės ir pareigas įgyvendina ministerija*“. Pažymėtina, kad nors ir dabar galioja nurodytas teisinis reguliavimas, tačiau jis buvo priimtas iki Valstybės informacinių išteklių valdymo įstatymo įsigaliojimo, o darant pakeitimą, turėtų būti sistemiškai įvertintas ir suderintas dabar galiojantis teisinis reguliavimas, o ne vien daromi formalūs (sąvokų) pakeitimai.

8. Vertinant NTR įstatymo projekto 2 straipsnio 2 dalies formuluotę, pažymėtina, kad iš jos nėra aišku, kas bus laikytina „turtinėmis teisėmis į nekilnojamąjį daiktą“, taip pat nurodomas teisinis reguliavimas turėtų būti įvertintas kartu su Civilinio kodekso 4.171 straipsnio 1 dalimi, 4.204 straipsniu.

9. Projektų rengėjas turėtų įvertinti, ar iš NTR įstatymo projekto 3 straipsniu siūlomo nustatyti teisinio reguliavimo bus aišku, kokius vykdomuosius įrašus norima įtvirtinti, t. y. ar aiškus bus subjektas, kuris tą įrašą atliks (ar tai notaras?). Taip pat svarstytina, ar vykdomasis įrašas turėtų būti laikomas juridiniu faktu pats savaime ar tam tikro juridinio fakto įforminimo forma. Siūlytina šiuo aspektu įvertinti siūlomą nustatyti teisinį reguliavimą.

10. NRT įstatymo projekto 6 straipsnio 2 dalyje nustatytas terminas įgyvendinamiesiems teisės aktams priimti turėtų būti pagrįstas Projektų aiškinamajame rašte.

Dėl Sutarčių registro įstatymo projekto:

11. Atsižvelgiant į tai, kad Projektų rengėjas Sutarčių registro įstatymo projektu dėsto nurodytą įstatymą nauja redakcija ir tai darydamas išplečia registro paskirtį, nuroydamas papildomai, kad siekiama objekto įregistravimo faktą prireikus panaudoti prieš trečiuosius asmenis, Projektų rengėjas Projektų aiškinamajame rašte turėtų pagrįsti tokio išplėtimo būtinumą ir pagrįstumą arba tokio išplėtimo atsisakyti.

12. Projektų rengėjas turėtų pagrįsti (nauja redakcija dėstomo Sutarčių registro įstatymo 4 straipsnis) Sandorių ir teisių suvaržymų registro objekto išplėtimo priežastis ir įvertinti, tokio išplėtimo pagrįstumą (būtinumą). Pažymėtina, kad šiuo metu galiojančioje įstatymo redakcijoje sutarčių registro objektas subjektų atžvilgiu yra reglamentuojamas daug siauriau.

13. Sutarčių registro įstatymo projekto 2 straipsnio 2 dalyje nustatytas terminas įgyvendinamiesiems teisės aktams priimti turėtų būti pagrįstas Projektų aiškinamajame rašte.

Dėl Notariato įstatymo projekto:

14. Notariato įstatymo projekte daromi pakeitimai turėtų būti įvertinti atsižvelgiant į šios išvados 5 pastabą.

Dėl VIIIV įstatymo projekto:

15. Projektų rengėjas turėtų atskleisti (ir pagrįsti) VIIIV įstatymo projekte daromų pakeitimų tikslą ir siūlomo teisinio reguliavimo pokytį (jo priežastį), t. y. iš nurodyto pakeitimo akivaizdu, kad yra keičiami pagrindinių valstybės registrų objektai, t. y. keičiamo įstatymo 16 straipsnio 1 dalies 3 punkte siaurinimas objektas nurodant, kad registruojamos būtent *daiktinės teisės* į nekilnojamąjį turtą, kartu tame pačiame straipsnyje išbraukiant daiktus ir turtines teises. Šio teisinio reguliavimo pokytis turėtų būti įvertintas atsižvelgiant ir į tai, jog pagal Civilinį kodeksą turtinės teisės nėra daiktinių teisių sinonimas.

Dėl CK projekto:

16. Atsižvelgiant į tai, kad Projektų rengėjas keičia Civilinio kodekso 4.197 straipsnį, bei atsižvelgiant į Civilinio kodekso 4.171 straipsnyje įtvirtintą hipotekos objektą (t. y. kad hipotekos objektu gali būti bet kokie nekilnojamieji daiktai), taigi ir žemės sklypas, kuris pagal Civilinio kodekso 1.109 straipsnį gali būti civilinių teisių objektu, kai jis yra identifikuotas ir įstatymų

nustatyta tvarka įregistruotas. Pažymėtina, kad teismų praktikoje yra buvę atvejų, kai žemės sklypas yra įkeistas (nustatyti jam suvaržymai), tačiau vėliau teismo sprendimu tokio žemės sklypo suformavimo ir įregistravimo dokumentai yra panaikinami kaip ir pati žemės sklypo registracija, todėl nelieka žemės sklypo kaip civilinių teisių objekto (nors hipoteka teismo nėra panaikinama). Atsižvelgiant į tai, kad žemės sklypas laikoma, jog negali kaip objektas žūti (pvz. skirtingai nei nekilnojamas daiktas – statinys), siūlytina papildyti hipotekos pasibaigimo pagrindus (kadangi šiuo metu atsiradęs teisinis neapibrėžtumas keičiantis visuomeniniams santykiams (jiems tampant įvairesniais) neužtikrina teisinių santykių subjektų teisinės padėties aiškumo ir gali lemti skirtingą teisės aktų taikymą ir teisinius ginčus).

17. CK projektu keičiamo Civilinio kodekso 4.197 straipsnio 7 dalis neatitinka teisėkūros aiškumo principo, kadangi pirmasis sakinys nurodytoje dalyje neturi išlygos, o antrasis – pirmajam prieštarauja (įtvirtina išimtį). Siūlytina juos redakciškai keisti taip, kad pirmojo sakinio teiginys būtų logiška seka antrajam (kartu jau nurodant išimtį dėl notaro dalyvavimo).

Juridinės technikos prasme įtvirtinus nuostatą, kad „kai hipoteka pasibaigia šio straipsnio 2 dalies 1 punkte nustatytais pagrindais“ nėra visiškai aišku, kadangi nurodytame punkte yra nustatyti keli hipotekos pasibaigimo pagrindai – pirma, kai yra tinkamai įvykdytas skolinis įsipareigojimas, antra, hipoteka užtikrinta prievolė pasibaigia kitais hipotekos sandoryje nustatytais pagrindais, trečia, hipoteka užtikrinta prievolė pasibaigia kitais įstatymuose nustatytais pagrindais. Šie visi trys pagrindai yra skirtingo aiškumo (detalumo), t. y. dalies jų Civilinis kodeksas nereglamentuoja, o tiesiog yra blanketinė norma į kitus dokumentus (įstatymus).

Teisinio aiškumo kontekste nėra aišku, kodėl hipotekos pasibaigimas be notaro, informacinių technologijų priemonėmis galimas tik šiais pagrindais (kurie nėra baigtiniai ir apibrėžti nurodytame Civilinio kodekso 4.197 straipsnio 2 dalies 1 punkte, taigi ir visiškai aiškūs, konkretūs), tačiau negali to atlikti kitais minimame straipsnyje nurodytais pagrindais (ar dalyje jų). Siekiant pagrįsti siūlomo teisinio reguliavimo pagrįstumą (ir proporcingumą), pasirinktas teisinis reguliavimas turėtų būti detalai atskleistas (ir pagrįstas) Projektų aiškinamajame rašte.

18. CK projektu keičiamo Civilinio kodekso 4.209 straipsnyje pasirinktos teisinio reguliavimo priemonės turėtų būti detaliau atskleistos Projektų aiškinamajame rašte, atkreipiant dėmesį į siūlomą formuluotę, t. y. iš jos nėra aišku, ar informacinėmis priemonėmis sudarytas sandoris bus kartu ir įkeitimo registravimas viešame registre (tada kyla klausimas, kas ir kur nustatys tokio sandorio sąlygas ir (ar) formą, jo turinį, kur bus laikoma sandorio sudarymo vieta ir kaip bus skaičiuojamas sandorio sudarymo laikas (data), ar tokiu atveju atitinkamas registras netaps kartu ir sandorių sudarymo įrankis). Kita vertus, jeigu siūlomą nustatyti teisinį reguliavimą reikėtų suprasti taip, jog siūloma nustatyti, kad sandoris ir pareiškimas įkeisti daiktus gali būti sudaromi informacinių

technologijų priemonėmis ir po to jie pateikiami registruoti viešame registre be notaro, siūlyti tikslinti CK projektą (aiškiau tai įtvirtinant).

19. CK projekto 19 straipsnyje, reglamentuojančiame šio įstatymo projekto įsigaliojimą, taikymą ir įgyvendinimą, tikslintina jo 1 dalyje vartojama formuluotė dėl sutarčių, t. y. abejotina, ar teisiškai tikslu būtų vartoti, jog „sutartys *baigiamos*“ <..> „vadovaujantis *baigimo tvarka*“. Atkreipiame dėmesį, kad civilinėje teisėje vartojama, jog sutartys yra sudaromos, keičiamos ir pasibaigia, pvz. įstatymų ir juose nustatyta tvarka, todėl siūlytina redakciškai šią dalį tikslinti.

20. Teisėkūros prasme CK projekto 19 straipsnio 3 ir 4 dalys yra juridškai ydingos ir neatitinka baigiamosioms nuostatomis paprastai taikomų reikalavimų. Pažymėtina, kad teisėkūros sistemiškumo principas reikalauja, kad darant įstatymų pakeitimus (pvz. darant reformą), turėtų būti sistemiškai peržiūrėti visi įstatymai ir pateiktas vienas bendras įstatymų paketas (kad nereikėtų keisti kitų susijusių įstatymų vėliau), taip kartu užtikrinant ir teisėkūros ekonomiškumo principo įgyvendinimą, todėl turėtų būti atsisakyta 19 straipsnio 3 dalies – vietoje to kartu su šiais pakeitimais pateikiant visų reikiamų įstatymų pakeitimus.

Teisėkūros aiškumo prasme CK projekto 19 straipsnio 4 dalis, atsižvelgiant į baigiamųjų nuostatų formulavimo įprastinę praktiką, tikslintina, paliekant tik iš šio CK projekto išplaukiančius įpareigojimus priimti jam įgyvendinti reikalingus teisės aktus (kartu atsisakant teisėkūroje nevartojamos formuluotės, jog „*Vyriausybė, kitos valstybės ir savivaldybių institucijos ir įstaigos peržiūri teisės aktus*“).

Teisės grupės vyresnioji patarėja

Eglė Izokaitytė

